

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління банками на фінансовому ринку

на тему: «Заощадження населення в ресурсному потенціалі банку»
(назва теми)

Виконавець:

студент 6 курсу, групи 62, факультет КЕФ
Тиквенко Олексій Анатолійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

____д.е.н., професор____
(науковий ступінь, вчене звання)

Коваленко Вікторія Володимирівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Функціонування банку як фінансового посередника неможливе без залучення грошових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні домогосподарств і суб'єктів економічної діяльності. Залучені кошти створюють ресурсну базу для проведення усього спектру операцій, що здійснюють банки у процесі своєї діяльності. Проте, спроможність банків ефективно функціонувати та динамічно розвиватися значною мірою залежить від наявної ресурсної бази, а також їх здатністю за необхідності залучати додаткові обсяги ресурсів на прийнятих умовах, що характеризує ресурсний потенціал банків.

Актуалізація проблеми нарощення ресурсного потенціалу банків саме за рахунок заощаджень населення викликана дією низки чинників, що впливають на розвиток банківського сектору. Так, негативний вплив чинить низька прибутковість банків. Це, в свою чергу, призводить до скорочення обсягів власних фінансових ресурсів та зменшення ресурсного потенціалу банків. Саме тому на сучасному етапі розвитку банківського бізнесу в Україні як вагомий чинник формування його ресурсного потенціалу виступають депозити фізичних осіб, основним джерелом якого є заощадження населення.

Зважаючи на значущість проблеми формування ресурсного потенціалу банків на основі заощаджень населення, ця проблематика знайшла відображення в економічній науці. Питання управління ресурсами та ресурсним потенціалом банків досліджували у своїх працях Г.М. Азаренкова, О.І. Барановський, О.В. Васбренко, І.М. Вядрова, О. Вовчак, О. Дзюблюк, В.. Коваленко, Л. Кузнєцова, Л. Примостка, С. Реверчук, Н. Шелудько.

Заощадження населення як одне із джерел фінансових ресурсів банків доводять у свої роботах С. Аржевітін, С. Волосович, О. Добровольська, В. Карковська, А. Оліник.

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних засад формування ресурсного потенціалу банків на основі заощаджень населення та розробці практичних рекомендацій щодо активізації процесу залучення заощаджень населення до банків.

Завдання дослідження:

- уточнити сутність поняття «заощадження населення»;
- визначити роль заощаджень населення у формуванні ресурсного потенціалу та систематизувати чинник, що їх зумовлюють;
- систематизувати існуючі підходи до трансформації заощаджень населення в ресурси банків;
- проаналізувати сучасні тенденції формування ресурсного потенціалу вітчизняних банків;
- дослідити сучасні умови та чинники залучення заощаджень населення банками України;

- оцінити макроекономічних чинників мотивації домашніх домогосподарств до заощаджень;
- обґрунтувати науково-методичний підхід до визначення впливу депозитів фізичних осіб на активи банків України;
- запропонувати комплексний підхід до формування системи депозитного менеджменту у банках;
- поглибити підходи до формування системи додаткового страхування вкладів населення.

Об’єкт дослідження – процес формування ресурсного потенціалу банків за рахунок заощаджень населення.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади та практичній інструментарій трансформації заощаджень населення у реальний чинник формування ресурсного потенціалу банків.

Методи дослідження. Методологічну основу дипломної роботи складають фундаментальні положення теорій стратегій управління, базові положення економічної теорії та фінансів. У роботі використовували загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналізу та синтезу; методи кореляційно-регресійного аналізу; евристичні методи.

Інформаційна база дослідження. Законодавчі і нормативні акти з питань регулювання банківської діяльності; статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України; Асоціації українських банків України, фінансова звітність банків, статистичні звіти міністерств і відомств, інших органів державного управління; монографічні дослідження та наукові публікації з питань формування ресурсного потенціалу банків.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (83 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 111 сторінок. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 24 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі дипломної роботи «*Теоретичні основи заощаджень населення як складової ресурсного потенціалу банків*» уточнено сутність поняття «заощадження населення»; визначити роль заощаджень населення у формуванні ресурсного потенціалу та систематизувати чинник, що їх зумовлюють; систематизувати існуючі підходи до трансформації заощаджень населення в ресурси банків.

Заощадження є одним із ключових понять в економічній теорії. Зміст та економічну природу даної категорії вивчали класики та сучасні науковці, досліджуючи природу національного доходу, інвестицій та економічного зростання.

У розвитку економічної теорії заощаджень виокремлено чотири етапи: класична політекономія, в якій обґрунтована система поглядів на проблеми розподілу доходів, визначенню проблеми споживання та заощаджень;

маржиналізм – розкрито проблеми взаємозв'язку процента і роль заощаджень у розвиток економіки;

кейнсіанська школа – системно визначено особливе місце категорії «заощадження» серед фундаментальних економічних категорій;

монетаризм – заощадження розглядаються у взаємозв'язку із доходами.

Узагальнюючи підходи сучасної економічної теорії щодо трактування заощаджень, виокремлено наступні підходи:

- заощадження – це частина доходу, що не використана на поточні споживчі потреби в певний період часу; збільшення поточних витрат населення приводить до зменшення заощаджень і знижує його довгострокову фінансову стійкість; і навпаки, збільшення заощаджень зумовлює скорочення поточного споживання;

- заощадження – це частина доходу, що накопичується і призначена для задоволення потреб у майбутньому; в основі заощаджень є добровільне відкладання грошових коштів з метою задоволення потреб: забезпечення подальшого споживання або отримання додаткового доходу;

- заощадження – це витрати, пов'язані зі збільшенням особистого майна; кошти, призначені для накопичення, можуть бути вкладені в різні види фінансових і нефінансових активів.

Визначено класифікацію заощаджень населення, а саме: за механізмом використання, за стратегією поведінки домашніх господарств, за стратегією використання грошових коштів, за спонукальними причинами, у часовому вимірі.

Виокремлено чотири складові ресурсного потенціалу банку: наявні у банку ресурси; ключові характеристики його ресурсної бази; умови залучення і використання; здатність банківського менеджменту створювати ресурси.

Ураховуючи погляди вчених-економістів на суть банківських ресурсів та необхідність її конкретизації, відповідно до ринкових умов господарювання, банківські ресурси слід розглядати як сукупність власних, залучених і запозичених коштів, якими користується банк у процесі здійснення банківської діяльності.

Визначено чинники, що зумовлюють залежність банківських ресурсів від заощаджень населення: сформована кон'юнктура ринку кредитно-депозитних послуг в Україні; доступність зовнішніх запозичень (рефінансування НБУ, ринок облігаційних позичок та міжбанківське кредитування); стабільність фінансової системи та рівень довіри вкладників до банків і банківської системи; спеціалізація банківської установи на визначеному сегменті ринку банківських послуг; регіональна мережа філій та відділень банку, його активність в обслуговуванні населення; чинники, що зумовлюють залежність банківських ресурсів від заощаджень населення; рівень фінансової грамотності населення; макроекономічна кон'юнктура в країні та стадія ділової активності; особливості нормативно-правового регулювання діяльності банків у сфері залучення заощаджень.

Доведено, сучасний механізм залучення заощаджень населення у процес економічного зростання в Україні характеризується наступними особливостями: у той час як господарюючі суб'єкти здійснюють пошук доступних джерел фінансування інвестицій, значна частина заощаджень накопичується у формі національної та іноземної валюти.

Обґрунтовано суспільне значення заощаджень фізичних осіб та їх роль через базові макроекономічні цілі:

- збільшення заощаджень фізичних осіб – стимул для покращення показників продуктивності праці. Збільшення заощаджень призводить до нової форми багатства, яка не має зв'язку із споживчими потребами, в одиницю часу; зростання заощаджень населення – стимул для збільшення продуктивності суспільної праці. Накопичення заощаджень означає появу ще однієї форми багатства, яка не пов'язана із споживчими потребами в конкретний період часу. Із появою накопичених грошових ресурсів потреби людей урізноманітнюються, що посилює мотивацію до збільшення продуктивності праці.
- заощадження фізичних осіб являє собою головне джерело фінансових ресурсів. Забезпечення цієї мети має цілий ряд позитивних наслідків: формування ресурсної бази банків та їх фінансових посередників;
- створення здорової конкуренції на ринку фінансових ресурсів; забезпечення приросту чистих інвестицій у реальному секторі економіки для забезпечення фінансових потреб господарюючих суб'єктів.

Загальні обсяги заощаджень населення формуються під впливом чисельних економічних, соціальних і психологічних факторів. Найважливішими з них є економічні, насамперед, обсяги отриманого реального доходу. На нашу думку, всі інші фактори мають похідний характер, зумовлюючи часові, структурні, інституціональні та інші зміни в заощадженнях.

Реальні доходи населення, в свою чергу, зумовлюються як величиною і динамікою номінальних доходів, так і динамікою цін на споживчу групу благ. Зважаючи на надмірну доларизацію економіки України, чималу роль відіграє також зміна валютних курсів.

У другому розділі дипломної роботи ***«Характеристика стану та умов формування ресурсного потенціалу банку на основі заощадження населення»*** проаналізовано сучасні тенденції формування ресурсного потенціалу вітчизняних банків; досліджено сучасні умови та чинники залучення заощаджень населення банками України; проведена оцінка макроекономічних чинників мотивації домашніх домогосподарств до заощаджень.

У сучасній ринковій економіці банківська система виступає вагомим чинником забезпечення та підтримки стабільного економічного зростання, що знаходить свій прояв у підвищенні загальної ділової активності в країні, збільшенні виробництва товарів і послуг, зростанні обсягів зовнішньої торгівлі

національних суб'єктів господарювання. Банківський сектор, реалізуючи функцію акумулювання внутрішнього інвестиційного потенціалу країни, через ефективний перерозподіл фінансових ресурсів має стимулювати підвищення ВВП та зростання життєвою рівня населення. Ключовою передумовою для реалізації банківською системою функції стимулювання економічного зростання в країні є наявність у неї достатньої ресурсної бази, фундаментальним джерелом якої, у свою чергу, стають заощадження населення, залучені до банків у вигляді депозитів фізичних осіб.

незважаючи на суперечливість тенденцій розвитку української банківської системи протягом досліджуваного періоду, мала місце виражена тенденція до нарощування її потенціалу, про що, зокрема, свідчить зростання сукупних активів банківської системи. Так, якщо на кінець 2009 року активи українських банків склали 873,5 млрд грн, то за підсумками 2018 року їх величина склала 1867,7 млрд грн. Середньорічний приріст банківських активів протягом 2009-2018 років приблизно склав 100 млрд грн.

Доведено, що підґрунтям, яке створило можливості для нарощування активів банківської системи України, стало зростання ресурсної бази вітчизняних банків – як за рахунок підвищення капіталізації і збільшення обсягів власного капіталу. так і за рахунок зростання зобов'язань банків. Так якщо на кінець 2009 року банківські зобов'язання склали 753,2 млрд грн, то до 2018 роки вони становили 1195,5 млрд грн.

Зроблено висновок про те, що загалом протягом 2009-2018 років банківська система України продемонструвала здатність до успішного залучення як коштів населення, так і коштів юридичних осіб.

Зокрема, за період 2009-2018 років загальне збільшення залучених банками коштів склало 543,4 млрд грн. Однак слід зазначити, що роль залучених коштів у формуванні ресурсної бази вітчизняних банків протягом досліджуваного періоду була нестабільною. Упродовж 2009-2018 років залучені банками кошти населення та юридичних осіб набувають особливого значення для розвитку вітчизняних банків: саме вони у цей період формують основу їх ресурсної бази. Так, якщо наприкінці 2009 року за рахунок залучених коштів сформовано 46,42% банківських активів в Україні, то на початок 2018 року питома вага вкладів у формуванні ресурсів української банківської системи досягла 75,04%

На відміну від питомої ваги коштів населення у депозитах їх роль у формуванні ресурсного потенціалу вітчизняних банків протягом 2008-2018 років була неоднозначною.

Доведено, що для більш повного розуміння процесів трансформації заощаджень населення у зобов'язання банків, що представлені депозитними рахунками фізичних осіб, передусім необхідно розглянути динаміку доходів населення і його заощаджень як однієї зі складених доходів.

За результатами моніторингу сучасного стану депозитної бази банківських установ України зроблено наступні висновки.

По-перше, кількість банківських установ України скоротилась до мінімальної позначки не тільки за останні десять років (табл. 2.3) [53], але й за

весь час існування банківської системи України. Так, на 1 січня 2008 р. їх було 175 (з них 47, або 26,9 %, з іноземним капіталом), на 1 січня 2018 р. – 86 (з них 38, або 44,2 %, з іноземним капіталом), на 1 листопада 2018 р. – 82 (з них 39, або 49,4 %, з іноземним капіталом), а до кінця 2018 р. прогнозується подальше скорочення їх кількості.

По-друге, депозитна база клієнтів сьогодні формує дві третини зобов'язань банків і фактично левову частину їх ресурсів.

По-третє, щодо динаміки та складу суб'єктної структури депозитів, то з 1 січня 2008 р. по 1 листопада 2018 р. в ній переважають обсяг і частка депозитів фізичних осіб, які на кінець зазначеного періоду дорівнюють 506562 млн. грн. та становлять 56,2 % у структурі депозитного портфеля. При цьому очевидно є тенденція постійного зростання коштів юридичних осіб, тоді як у 2014–2016 рр. відбувся різкий відтік депозитів населення, а поступове відновлення довіри відбулось лише на початку 2017 р.

По-четверте, частка строкових депозитів, які є найбільш стабільним елементом депозитної бази для банківських установ, з 2014 р. значно скоротилась, а саме з 62,2% до 49,3% на кінець 2017 р., тобто її частка стала становити менше половини всіх депозитів. І тільки з початку 2018 р. відбувся її приріст до 50,5%. Але такий показник, є критичним і загрозливим, оскільки в строковому портфелі переважають саме короткострокові депозити (до 1 року), що становили на початок 2018 р. 296,0 млрд. грн порівняно із сумою депозитів понад одного року, які складали 196,2 млрд. грн.

По-п'яте, щодо валютної структури, то за 2017 р. депозити населення у гривні зросли на 22,4%, у валюті – не змінилися. Приплив коштів був найбільшим у II кварталі та грудні. «Приватбанк» найактивніше залучав гривневі кошти населення, «Ощадбанк» – валютні, в іноземних банках валютні кошти фізичних осіб суттєво скоротилися. Депозити юридичних осіб у гривні зросли за рік на 13,6%, зокрема у грудні – на 11,1%, що пов'язано зі зростанням бюджетних видатків наприкінці року. Валютні кошти бізнесу скоротилися на 10% у доларовому еквіваленті.

По-шосте, слід відзначити, що відбувається падіння відсоткових ставок за депозитами, що, звісно, де мотивує вкладників.

По-сьоме, лідерами за рейтингом щодо обсягу депозитів клієнтів на 1 січня 2018 р. є державні банки, а саме ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк». З точки зору клієнтів вони виступають найбільш надійними банками і заслуговують на їх довіру. Така ситуація обумовлена тим фактом, що в умовах тотального банкрутства та ліквідації приватних комерційних банків останніми роками вітчизняні вкладники змушені віддавати перевагу перш за все державним, а також найбільш потужним іноземним банкам.

Обґрунтовано, що дослідження динаміки та факторів формування доходів, витрат і заощаджень населення – важливий етап виявлення тенденцій та закономірностей формування ресурсної бази банків.

Протягом 2009-2017 рр. більш ніж 4/5 усіх доходів формується за рахунок заробітної плати, соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів (у 2017 р. – 79,5 %) і лише близько 20,5 % – за рахунок прибутку та змішаного доходу й доходів від власності. Таке співвідношення свідчить, з одного боку, доволі високу залежність добробуту населення від допомог і виплат з боку держави, а з іншого, - підтверджує підвищення частки бідного населення, відсутність в Україні середнього класу, доходи якого більшою мірою формуються від власного бізнесу, об'єктів нерухомості, цінних паперів, майнових прав тощо.

Мотивація населення до заощаджень характеризується не тільки доходами, а й витратами. Аналізуючи структуру сукупних витрат домогосподарств за 2017 рік, можна зробити висновок, що майже весь дохід сім'ї витрачається на споживання – 92,8 % що стримує споживання інших послуг, а отже і витрат на освіту, відпочинок, розваги, заощадження тощо. Це все призводить до зменшення добробуту домогосподарств, що, у свою чергу, впливає на неефективне формування і використання їх фінансових ресурсів.

Динаміка обсягів доходів та заощаджень населення протягом досліджуваного періоду є неоднозначною. При цьому доходи населення зростали стабільно, а заощадження, до 2013 року мали зростаючу динаміку, а з 2014 року мали негативну тенденцію, що можливо пояснити політичною кризою.

Упродовж 2005-2017 років спостерігалась тенденція до скорочення схильності українців до заощаджень. Так у 2005 році показник схильності до заощаджень в Україні склав 11,98%, а у 2017 взагалі показав негативне значення -0,52 %. Починаючи з 2010 року спостерігається падіння цього показника: у 2010 році населення України заощадило 14,7% від одержаних доходів, а потім показувало зменшувальну тенденцію.

Узагальнюючи результати дослідження, слід констатувати, що з огляду на роль заощаджень у суспільстві саме стан заощаджень населення відображає процеси загальнооекономічного розвитку України, зокрема, соціальні аспекти, а також становлення фінансової і банківської систем.

У третьому розділі дипломної роботи «Удосконалення системи депозитного менеджменту банків» обґрунтовано науково-методичний підхід до визначення впливу депозитів фізичних осіб на активи банків України; запропоновано комплексний підхід до формування системи депозитного менеджменту у банках; поглиблено підходи до формування системи додаткового страхування вкладів населення.

У роботі запропоновано кореляційно-регресійну модель впливу факторів на обсяг активів банків. Тіснота встановлених зав'язків дала можливість визначити, що найбільш вплив на активи банків спричиняють вкладення фізичних осіб та зобов'язань.

Доведено, що депозитна діяльність банку є частиною банківської, то і депозитний менеджмент є частиною банківського менеджменту та займає по

відношенню до нього підпорядковану роль, як у частині його цілей та завдань, так і в частині комплексу заходів, що забезпечує їх досягнення.

На підставі узагальнення підходів до управління ресурсами банку, запропоновано систему депозитного менеджменту банку. Мета депозитного менеджменту банку полягає не в максимізації, а в оптимізації обсягу залучених депозитних ресурсів та їх узгодженні з ключовими цілями інших підсистем в контексті реалізації загальнобанківської стратегії в цілому за критеріями вартості, строковості та ризику.

З метою забезпечення дієвості депозитного менеджменту, банкам за доцільне проводити виважену депозитну політику.

Постійний моніторинг, впровадження та підтримка ефективної депозитної політики дозволить підвищити надійність банків та розширить шляхи євроінтеграційних перетворень цілої банківської системи України.

Посилення захисту депозитних коштів фізичних та юридичних осіб, через удосконалення та посилення жорсткості у питаннях законодавчого та нормативно-правового регулювання.

Втілення у систему відкриття та обслуговування депозитних рахунків принцип простоти, надійності, доступності та лояльності.

Посилення контролю щодо правдивості, своєчасності та доступності інформації про фінансовий стан банків через контролюючі та регулюючі органи банківської системи.

Зміна підходу до якості обслуговування клієнтів через запровадження та оновлення сучасних нових інформаційних технологій у банківській сфері, а також підвищення кваліфікації працівників банку.

Підтримка програм в межах маркетингової політики відносно цінових та нецінових методів залучення щодо депонування фізичних осіб з метою пропозиції

індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, покращення якості обслуговування, підвищення зацікавлення фізичних і юридичних осіб у розміщенні своїх коштів на депозитних рахунках банку.

Доведено необхідність у подальшій реалізації банківського ритейлу за наступними напрямками: «платформізація» банківських послуг; використання аналітичних даних; нововведення; цільові групи та сегменти ринку; спрощення процесів у відділеннях і автоматизація процесів; ідентифікація; відповідність новим законодавчим нормам та їх модернізація; оптимізація бізнес-процесів і впровадження нових ІТ-технологій; підвищення ефективності і прибутковості філіальної мережі; удосконалення асортиментної стратегії банку одночасно з впровадженням більш жорстких умов управління ризиками; зацікавленість банків у використанні соціальних інтернет-мереж.

На сучасному етапі розвитку банківського бізнесу, використовуються переважно коротко- і середньострокові депозит населення для надання інвестиційних ресурсів, що не тільки зумовлює строкову незбалансованість активів і пасивів банків, але й вимагає запровадження системних дій зі стабілізації зазначеного джерела. І, як переконливо доводить світова та

вітчизняна практика, одним із дієвих засобів стабілізації депозитів в якості джерела банківських ресурсів є надання додаткових гарантій надійності і безпеки вкладникам, що досягається через страхування депозитних вкладів.

Пропонується використовувати комбіновану системи гарантування депозитних вкладів населення в Україні, в якій система базового гарантування вкладів на суму до мінімального ліміту через ФГВФО доповнюється системою додаткового гарантування вкладів на суму понад ліміт, через систему страхового ринку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. У розвитку економічної теорії заощаджень виокремлено чотири етапи: класична політекономія, в якій обґрунтована система поглядів на проблеми розподілу доходів, визначенню проблеми споживання та заощаджень; маржиналізм – розкрито проблеми взаємозв'язку процента і роль заощаджень у розвиток економіки; кейнсіанська школа – системно визначено особливе місце категорії «заощадження» серед фундаментальних економічних категорій; монетаризм – заощадження розглядаються у взаємозв'язку із доходами.

2. Узагальнюючи підходи сучасної економічної теорії щодо трактування заощаджень, виокремлено наступні підходи:

- заощадження – це частина доходу, що не використана на поточні споживчі потреби в певний період часу; збільшення поточних витрат населення приводить до зменшення заощаджень і знижує його довгострокову фінансову стійкість; і навпаки, збільшення заощаджень зумовлює скорочення поточного споживання;

- заощадження – це частина доходу, що накопичується і призначена для задоволення потреб у майбутньому; в основі заощаджень є добровільне відкладання грошових коштів з метою задоволення потреб: забезпечення подальшого споживання або отримання додаткового доходу;

- заощадження – це витрати, пов'язані зі збільшенням особистого майна; кошти, призначені для накопичення, можуть бути вкладені в різні види фінансових і нефінансових активів.

3. Визначено класифікацію заощаджень населення, а саме: за механізмом використання, за стратегією поведінки домашніх господарств, за стратегією використання грошових коштів, за спонукальними причинами, у часовому вимірі.

4. Виокремлено чотири складові ресурсного потенціалу банку: наявні у банку ресурси; ключові характеристики його ресурсної бази; умови залучення і використання; здатність банківського менеджменту створювати ресурси.

5. Визначено чинники, що зумовлюють залежність банківських ресурсів від заощаджень населення: сформована кон'юнктура ринку кредитно-депозитних послуг в Україні; доступність зовнішніх запозичень (рефінансування НБУ, ринок облігаційних позичок та міжбанківське кредитування); стабільність фінансової

системи та рівень довіри вкладників до банків і банківської системи; спеціалізація банківської установи на визначеному сегменті ринку банківських послуг; регіональна мережа філій та відділень банку, його активність в обслуговуванні населення; чинники, що зумовлюють залежність банківських ресурсів від заощаджень населення; рівень фінансової грамотності населення; макроекономічна кон'юнктура в країні та стадія ділової активності; особливості нормативно-правового регулювання діяльності банків у сфері залучення заощаджень.

6. Обґрунтовано суспільне значення заощаджень фізичних осіб та їх роль через базові макроекономічні цілі:

- збільшення заощаджень фізичних осіб – стимул для покращення показників продуктивності праці. Збільшення заощаджень призводить до нової форми багатства, яка не має зв'язку із споживчими потребами, в одиницю часу; зростання заощаджень населення – стимул для збільшення продуктивності суспільної праці. Накопичення заощаджень означає появу ще однієї форми багатства, яка не пов'язана із споживчими потребами в конкретний період часу. Із появою накопичених грошових ресурсів потреби людей урізноманітнюються, що посилює мотивацію до збільшення продуктивності праці.

- заощадження фізичних осіб являє собою головне джерело фінансових ресурсів. Забезпечення цієї мети має цілий ряд позитивних наслідків: формування ресурсної бази банків та їх фінансових посередників;

- створення здорової конкуренції на ринку фінансових ресурсів; забезпечення приросту чистих інвестицій у реальному секторі економіки для забезпечення фінансових потреб господарюючих суб'єктів.

7. Доведено, що підґрунтям, яке створило можливості для нарощування активів банківської системи України, стало зростання ресурсної бази вітчизняних банків – як за рахунок підвищення капіталізації і збільшення обсягів власного капіталу, так і за рахунок зростання зобов'язань банків. Так якщо на кінець 2009 року банківські зобов'язання складали 753,2 млрд грн, то до 2018 роки вони становили 1195,5 млрд грн.

Зроблено висновок про те, що загалом протягом 2009-2018 років банківська система України продемонструвала здатність до успішного залучення як коштів населення, так і коштів юридичних осіб. Зокрема, за період 2009-2018 років загальне збільшення залучених банками коштів склало 543,4 млрд грн. Однак слід зазначити, що роль залучених коштів у формуванні ресурсної бази вітчизняних банків протягом досліджуваного періоду була нестабільною. Упродовж 2009-2018 років залучені банками кошти населення та юридичних осіб набувають особливого значення для розвитку вітчизняних банків: саме вони у цей період формують основу їх ресурсної бази. Так, якщо наприкінці 2009 року за рахунок залучених коштів сформовано 46,42% банківських активів в Україні,

то на початок 2018 року питома вага вкладів у формуванні ресурсів української банківської системи досягла 75,04%.

8. За результатами моніторингу сучасного стану депозитної бази банківських установ України зроблено наступні висновки.

По-перше, кількість банківських установ України скоротилась до мінімальної позначки.

По-друге, депозитна база клієнтів сьогодні формує дві третини зобов'язань банків і фактично левову частину їх ресурсів.

По-третє, щодо динаміки та складу суб'єктної структури депозитів, то з 1 січня 2008 р. по 1 листопада 2018 р. в ній переважають обсяг і частка депозитів фізичних осіб, які на кінець зазначеного періоду дорівнюють 506562 млн. грн. та становлять 56,2 % у структурі депозитного портфеля.

По-четверте, частка строкових депозитів, які є найбільш стабільним елементом депозитної бази для банківських установ, з 2014 р. значно скоротилась, а саме з 62,2% до 49,3% на кінець 2017 р., тобто її частка стала становити менше половини всіх депозитів.

По-п'яте, щодо валютної структури, то за 2017 р. депозити населення у гривні зросли на 22,4%, у валюті – не змінилися.

По-шосте, відбувається падіння відсоткових ставок за депозитами, що, звісно, де мотивує вкладників.

По-сьоме, лідерами за рейтингом щодо обсягу депозитів клієнтів на 1 січня 2018 р. є державні банки, а саме ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк».

9. Обґрунтовано, що дослідження динаміки та факторів формування доходів, витрат і заощаджень населення – важливий етап виявлення тенденцій та закономірностей формування ресурсної бази банків.

Протягом 2009-2017 рр. більш ніж 4/5 усіх доходів формується за рахунок заробітної плати, соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів (у 2017 р. – 79,5 %) і лише близько 20,5 % – за рахунок прибутку та змішаного доходу й доходів від власності. Таке співвідношення свідчить, з одного боку, доволі високу залежність добробуту населення від допомог і виплат з боку держави, а з іншого, - підтверджує підвищення частки бідного населення, відсутність в Україні середнього класу, доходи якого більшою мірою формуються від власного бізнесу, об'єктів нерухомості, цінних паперів, майнових прав тощо.

10. Мотивація населення до заощаджень характеризується не тільки доходами, а й витратами. Аналізуючи структуру сукупних витрат домогосподарств за 2017 рік, можна зробити висновок, що майже весь дохід сім'ї витрачається на споживання – 92,8 % що стримує споживання інших послуг, а отже і витрат на освіту, відпочинок, розваги, заощадження тощо. Це все призводить до зменшення добробуту домогосподарств, що, у свою чергу, впливає на неефективне формування і використання їх фінансових ресурсів.

11. У роботі запропоновано кореляційно-регресійну модель впливу факторів на обсяг активів банків. Тіснота встановлених зав'язків дала можливість

визначити, що найбільш вплив на активи банків спричинюють вкладення фізичних осіб та зобов'язань.

Доведено, що депозитна діяльність банку є частиною банківської, то і депозитний менеджмент є частиною банківського менеджменту та займає по відношенню до нього підпорядковану роль, як у частині його цілей та завдань, так і в частині комплексу заходів, що забезпечує їх досягнення.

12. На підставі узагальнення підходів до управління ресурсами банку, запропоновано систему депозитного менеджменту банку. Мета депозитного менеджменту банку полягає не в максимізації, а в оптимізації обсягу залучених депозитних ресурсів та їх узгодженні з ключовими цілями інших підсистем в контексті реалізації загальнобанківської стратегії в цілому за критеріями вартості, строкowości та ризику.

13. Доведено необхідність у подальшій реалізації банківського ритейлу за наступними напрямками: «платформізація» банківських послуг; використання аналітичних даних; нововведення; цільові групи та сегменти ринку; спрощення процесів у відділеннях і автоматизація процесів; ідентифікація; відповідність новим законодавчим нормам та їх модернізація; оптимізація бізнес-процесів і впровадження нових ІТ-технологій; підвищення ефективності і прибутковості філіальної мережі; удосконалення асортиментної стратегії банку одночасно з впровадженням більш жорстких умов управління ризиками; зацікавленість банків у використанні соціальних інтернет-мереж.

14. Запропоновано використання комбінованої системи гарантування депозитних вкладів населення в Україні, в якій система базового гарантування вкладів на суму до мінімального ліміту через ФГВФО доповнюється системою додаткового гарантування вкладів на суму понад ліміт, через систему страхового ринку.

АНОТАЦІЯ

Тиквенко О.А., «Заощадження населення в ресурсному потенціалі банку»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Управління банками на фінансовому ринку». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2018.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти присвячені розкриттю сутності поняття «заощадження населення»; ролі заощаджень населення у формуванні ресурсного потенціалу та систематизації чинників, що їх зумовлюють; дослідженню існуючим підходам щодо трансформації заощаджень населення в ресурси банків.

Проаналізовано сучасні тенденції формування ресурсного потенціалу вітчизняних банків; досліджено сучасні умови та чинники залучення заощаджень населення банками України; оцінено макроекономічні чинники мотивації домашніх домогосподарств до заощаджень

Запропоновано науково-методичний підхід до визначення впливу депозитів фізичних осіб на активи банків України; запропоновано комплексний підхід до формування системи депозитного менеджменту у банках; поглиблено підходи до формування системи додаткового страхування вкладів населення.

Ключові слова: заощадження, депозити, банк, ресурсний потенціал, депозитна політика, депозитний менеджмент, страхування депозитів.

ANNOTATION

Tykvenko O.A., “Population savings in the resource potential of the bank”

Qualifying work for obtaining an educational master's degree in specialty 072 “Finance, Banking and Insurance” under the master's program “Bank Management in the Financial Market”. – Odessa National University of Economics. – Odessa, 2018.

The paper deals with the theoretical aspects devoted to the disclosure of the essence of the concept of "saving the population"; the role of population savings in the formation of resource potential and systematization of factors that determine them; study existing approaches to transforming the population's savings into bank resources.

The modern tendencies of formation of resource potential of domestic banks are analyzed. Modern conditions and factors of attraction of population's savings by banks of Ukraine are researched. The macroeconomic factors of motivation of households for saving are estimated

The scientific-methodical approach to the definition of the influence of deposits of individuals on the assets of Ukrainian banks is proposed. A complex approach to the formation of a deposit management system in banks is proposed. Deepening approaches to the formation of a system of additional insurance of deposits of the population.

Key words: savings, deposits, bank, resource potential, deposit policy, deposit management, deposit insurance.